

Egy élet a magyar műkorundgyártásban

Harrach Walter, a hazai műkorundgyártás meghatározó szakértője, egyesületünk tiszteleti tagja 2014. október 18-án töltötte be 90. életévét. Az akkor elmaradt beszélgetést a jelenlegi interjúval pótoljuk. A BKL Kohászat szerkesztőségét Hajnal János és Klug Ottó képviselte.

Szerkesztőség: A Horn János szerkesztette „Életpályák – Kohászat” c. kötetben megjelent életrajzokban a gyökereidről olvasva már az első mondatok nagy bölcsességről tanúskodnak.

Harrach Walter: Igen? Csak annyit jegyeztem meg, hogy az ember életét nagyban befolyásolja, hogy honnan, kiktől származik. Az elődök dicsőségét sokszor az utódok aratják le, de az elődöknek tulajdonított bűnöket is nekik róják fel.

Sz: Ez nálatok hogy alakult?

HW: Kezdetben biztatón, aztán egyre szomorúbban. Édesanyám echte osztrák polgárlány, akit a kereskedelmet Bécsben tanuló szombathelyi édesapám házasságkötésüket követően „hazahozott”. Apám vendéglőt vezetett, szikvízüzemet működtetett. Szerény jövedelméből mindhárom gyermeke egyetemi diplomát szerzett. Aztán kulákká nyil-

vánították, így tulajdonképpen osztályidegenként töltöttem az aktív életem első felét. Ennek ellenére elmondhatom, hogy boldog családban nevelkedtem. Bár édesanyám élete végéig sem tanult meg tökéletesen magyarul, de lelkében igaz magyarrá lett. Gyermekkorom nagy részét Bécsben, az anyai nagyszülőknél töltöttem, és csak a kötelező iskolakezdesre tértem vissza Szombathelyre.

Sz: Egy más világból hazatérve hogy alakult a sorsod? A német nyelvet anyanyelvi szinten sajátítottad el.

HW: Volt is gondom a magyarral. Sorsomat a cserkészmozgalom segítette. A gimnázium 4. évében már az iskola legjobb tanulója díjat nyertem el. Ez a szombathelyi Premontrei Rendi Gimnázium volt, ahol a kémiát kivéve mindenből kitűnő voltam. Nekem mégis a vegyészet volt az álmom. A kitűnő érettségi bizonyítványt követően fel is vettek a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem vegyészmérnöki szakára.

Sz: Ez már a világháború időszakára esett. Hogy élted át ilyen közegben az egyetemi éveket?

HW: Két elvégzett egyetemi év után – miközben üzemi gyakorlataimat az akkor kiépülő Székesfehérvári Könnyűféműben végeztem – szinte hihetetlen a történet. 1944 decemberében az egész évfolyamunk SAS-behívót kapott, a Műegyetemi Tanulmányi Zászlóaljba. Különvonattal vittek bennünket Németországba. Egyhetes mindent nélkülöző kalandos utazást követően szenteste érkeztünk Drezdába. Egy városzéli vendéglőből jártunk be a nagyon jól felszerelt egyetemre. A vizsgaidőszak vége előtt, 1945. február 13–14-én az angol-amerikai légierők terrorbombázása érte a várost. A százezer feletti áldo-

zat mellett mi a csodával határos módon éltük túl a város szétbombázását. Ettől kezdve létünk a túlélésre koncentrálnak. Közben vizsgáztunk is, a velünk utazó Binder K. Géza professzornál mezőgazdasági kémiából. 1945 decemberében végre feljuttottunk egy hazainduló szerelvényre. Mivel nagyrészt együtt maradt az évfolyam, nekünk „nyugatosoknak” az egyetem keresztfelévet szervezett. Azt csak később tudtuk meg, hogy ez a ránk ragasztott nyugatos jelző sokáig kísért bennünket a káderlapjainkon. Végül 1946 januárjában megkaptam vegyészmérnöki diplomámat.

Sz: Hogy alakult abban az időben a pályakezdők sorsa?

HW: Hiába nyüzsögtem, zárandokoltam és kolduló utat jártam, a helyzet hasonló volt, mint az utóbbi években. Vagy még nehezebb, mivel a szemben ülő új politikai-személyzeti munkatárs nem tudott partner lenni semmilyen vonatkozásban. Állás híján beiratkoztam a Műegyetem gazdasági mérnökképző szakára, majd kis szerencsével álláshoz jutottam a Magyar Statisztikai Hivatalnál. Hasznos volt, sokat tanultam, de csak az első káderellenőrzésig tartott, úgyhogy tovább jártam a gyárakat, üzemeket. Egyetlen olyan felvételi beszélgetésem volt, ahol kollégaként kezeltek, az Alumínium-Bauxit Rt. irodájában. Szakál Pál vezérigazgatóval megállapodtunk, hogy a Tatabányai Alumíniumkohó laborjában kezdhetek. Mikor munkára jelentkeztem, jött a hír, hogy műkorundgyár indul. Nem tudtam még mi is az a műkorund, de a felajánlást azonnal elfogadtam. Így lettem hát a hazai műkorundgyártás egyik bábája.

Sz: Mondhatjuk azt is, hogy fejest ugrottál az ismeretlen mélységű medencébe.

HW: Tulajdonképpen igen. A Műkorundgyár dorogi kísérleti üzemében lettem műszaki vezető – egyetlen mérnöként. Szerencsém is volt, mert itt jó mentorra találtam Riedler Miksa karbidgyári igazgató személyében. 1949 júliusában helyeztük üzembe az első korundolvasztó kemencét.

Sz: Kedves, de mosolygató és sajnálatra méltó is az önéletrajzodban leírt dorogi karácsonyi szenteste története 1949-ben...

HW: A korszak induló munkaverenyében lehetetlen volt a karácsonyi leállítás, így néhány embernek a karácsonyi világítást az ívkemence fénye szolgáltatta, az angyalok énekét pedig a villamos ív zúgása pótolta. Tömjénfűst helyett a szomszédos karbidkemence gázait szagoltuk. No de születtek jelentős szakmai eredmények: 1950-ben Visy László kezdeményezésére korundolvasztóból ötliteres tömböket (téglákat) öntöttünk az Egyesült Izzó kísérleti üvegolvasztó kádjához. Ezzel indult a „kádkő” gyártás diadalmasnak nevezhető útja. Közben folyt a mosonmagyaróvári műkorundgyár építése, ide helyezték át, és teljesítettem szolgálatot a következő 23 évben, egészen 1973-ig.

Sz: Gondolom, ez már a magánéleted is megérintette, a körülményes álláskeresés után végre stabilizálódott a helyzeted.

HW: Így van! Feleségem Dorogról követett, házasságunkból négy gyermekem Magyaróváron született. Egészen 1973-ig éltem és dolgoztam itt: kemény munkával nagyon érdekes, értékes éveket töltöttem el. Üzemvezető mérnöként a gyár próbaüzemének megindításával kezdtem 1950 őszén. A tapasztalatok gyarapodása egyre inkább a fejlesztési igényekben jelent meg. A túlzott takarékosági programok viszont ez ellen hatottak. Budapestre történő áthelyezésemig az életem folyamatos koldulás volt a fejlesztésekhez szükséges anyagiakért. Jelentős esemény volt, hogy a korundgyárat a hatóságok a timföldgyárhoz csatolták, és ezzel a fúzióval elindult a MOTIM máig tartó

sikertörténete. Bár akkor még inkább csak közvetlen bauxitból gyártottunk színeskorundot.

Sz: Közben villámcsapásként jöttek az „56-os” események, a több mint 120 életet kioltott „mosonmagyaróvári sortüzet” hogy éltek át?

HW: Október 26-án a párt támogatására szervezett szimpátiatüntetésen a MOTIM dolgozói közül – valami bölcs előrelátással, no meg hivatkozva arra, hogy négy műszakos, folyamatos üzem vagyunk – csak néhányan vettek részt. A tüntető tömeg a határőr laktanya előtt önállósította magát, a határőrség pedig minden figyelmeztetés nélkül géppuskasortűzzel válaszolt. A sortüzet lincselés követte, melyet aztán a megtorló terrorperek több halálos ítélettel boszszulták meg. Teljesen felbolydult a város, a gyár politikai vezetése az üzembe (korábbi munkapadjához), a gazdasági vezetés Budapestre és Almásfüzitőre menekült. Így a sortüz után néhány napra, ha kinevezetlenül is, mint rangidős én lettem a gyár vezetője. Aztán az, hogy munkástanács tag is voltam, az a „szigorúan titkos” aktákba újabb fejezetet nyitott: Utólag ebből „tudtam meg”, hogy a családom szállodatulajdonos is volt, no meg hogy az 1944-es egyetemi hányattatásunk – a drezdai bombázás túlélését is beleértve – nyugati tanulmányútnak minősült.

Sz: Térjünk vissza a normál hétköznapiakhoz, hogy volt tovább?

HW: A folyamatos fejlesztések újabb célpontja a kádkőgyártás volt. A sajószentpéteri üveggyári kísérleti gyártásokat követően – melyben szakértőként folyamatosan részt vettünk – 1958-tól folyamatosan gyártottuk a korvisit minőséget. Az igazi sikert azonban a zirkosit bevezetése hozta meg.

Sz: A folyamatos technológiai és termékfejlesztési koncepciók bőséges lehetőséget adtak a mérnöki „képzletek” kibontakoztatásának. Ezek nálad hogy alakultak?

HW: A kezdeti színeskorundszem-

cse gyártásához kapcsolódó számtalan újítás során a nemeskorundra való átállítás vetett véget. No és ott volt az induló kádkőgyártás. Elsősorban az olvasztási technológia fejlesztésére, és a zirkosít kémiai összetételére, továbbá a kristályos szerkezetére irányult sok javaslat, újítás. A legsikeresebb újításaim azonban a MOTIM-tól való távozásom után születtek. Eredményesen bevezetett újításokból, találmányokból csak néhányat említek: Küzdelmes menet volt a zirkosít. 1963-ban indultak a kísérletek, cirkonhomokot, nátriumkarbonátot és timföldet olvasztottunk egybe. A leöntött kádköveket a Nagykánizsai Üveggyárban építettük be. Amíg az illetékes külkereskedő, a Mineralipex a találmányt elutasította, mivel az szerintük az a „baráti országokba” nem exportálható, addig a további kísérleti gyártáshoz a cirkonhomokot pont a Mineralimpexen keresztül tőkés importból kellett beszerezni. A külker nem tudni milyen okból, sokáig ellenállt, de végül a zirkosít kádkő még az USA-ba is eljutott. Jelentősebb szabadalom volt az elektromullit. A cég 1969-ben kezdte el a kísérleti gyártást, majd a termék 1983-ban BNV-díjat nyert.

Sz: Tudtukkal az újítások és találmányok mellett folyamatosan napirenden voltak a licencvásárlások, miközben a hazai fejlesztések alapján a licencértékesítés is szóba került.

HW: Folyamatos volt a hazai eredmények után az érdeklődés a Balkántól Indián át az USA-ig. Hosszú menet volt a KGST keretében a csehekkel kialakult kádkő-üvegszál együttműködés, amely mindkét fél önértetén és saját helyzetének túlértékelésén bukkott meg. Külkapcsolatoknál maradvá szót kell ejteni a MOTIM marketingtevékenységéről. Ennek első lépcsőjét a MOTIM-konferenciák jelentették. Előbb helyben, majd rendszerességgel Balatonalmádiban több nyelven folytak a rendezvények, melyekről a külföldi szaksajtó is beszámolt, tematikájában egyre inkább váltva a korundszemcséktől a kádkő felé.

Sz: A kialakuló külkapcsolatoknak gondolom, egyéb hatásai is

voltak. Abban az időben minden tekintetben jelentős szerepet játszottak a külföldi utak. Anyagiilag, szakmailag, emberileg egyaránt.

HW: Az ötvenes években már nagy szó volt egy csehszlovákiai utazás is. Azért volt lehetőségünk utazásra. A fogadó felek viszont nagyon óvatosak voltak, hogy mit mutatnak meg és mit nem, ennek ellenére sok használható ötlettel tértem haza. A későbbi zaporozsjei és jereváni tanulmányutakon ugyanez volt a helyzet. Barátság ide vagy oda: mutattak is, és titokzatoskodtak is egyszerre.

Sz: Az eddig elmondottakból otthon érezted magad Mosonmagyaróváron?

HW: Az 1968-as igazgatóváltás nagy átrendeződésekhez vezetett, sajnos számomra nem előnyösen. Az új felállásban az idegen nyelven nem kommunikáló vezetés bürokráciája csúcsra járt. Lelassult a külföldi ügyfelekkel folytatott kommunikáció, a lassúság nem öregbítette a MOTIM hírnevét. Juhász Ádám, az ALUTERV legendás igazgatója valahogy észrevette, hogy nem érzem már igazán jól magam. Hagytam, hogy az ALUTERV-be helyezzenek. Ez 1973-ban történt, a MOTIM kritizált felső vezetésének leváltása előtt. Talán maradnom kellett volna – nem tudom. Azért elmondom az ALUTERV-be küldött személyi jellemzésem egy mondatát: „Kötelességének tartja, hogy bírálja feljebbvalóit”. Volt benne némi igazság. Ilyen vagyok.

Sz: No és hogy alakult a folytatás? Teljes életmódváltás következett?

HW: Kezdetben az obrováci timföldgyár beruházási munkáiban vettem részt. A vezetői szintű tárgyalások tolmácsolása mellett a gyár leendő munkatársainak elméleti oktatását végeztem. Az obrováci projekt nagy jelentőségű volt az ALUTERV és a magyar alumíniumipar életében is. Sajnos a megépült timföldgyár politikai okokból eldöntött helyszínválasztása miatt nem tudott gazdaságosan üzemelni. Az eredményes próbaüze-

meket követően nem sokkal leállították. Az obrováci tervezés lezárásával az ALUTERV másik vállalkozó irodájába kerültem, amely a szellemi termékek külkereskedelmével foglalkozott. Így voltam részese a MAT, MOTIM és a Mineralimpex korund licenc vásárlási és árucseré-forgalmi szerződés megkötésének a svájci/német Lonza Werke céggel, továbbá előkészíthettem a korund célú timföld gyártására szóló licencszerződést a GIULINI céggel. Ezek a szerződések teljesen megváltoztatták a MOTIM életét. Az új lehetőségekkel a MOTIM végre hozzájuthatott azokhoz a pénzekhez, amelyekért én a korábbi években hiába kilincseltem.

Ezután kezdtek jönni az UNIDO megbízások. Előbb egy nemzetközi timföldtanfolyam lebonyolításában vettem részt, majd új téma köszöntött be, a titánsalak projekt. A hetvenes években nőtt a világ titánsalak igénye. Ennek alapanyagából, az ilmenitből jelentős mennyiségek voltak Sri Lankán. Az ilmenitből redukciós olvasztással történő gyártástechnológiát vásárolta meg harmadik országba történő értékesítésre a MAT. A technológia és a kulcsberendezések értékesítője a zaporozsjei Titánkombinát volt. Sikeres ALUTERV-es tanulmányterveket követően több hónapon át UNIDO-szakértőként egyengettem a projekt útját, de végül a nagyszerű üzletnek mutatkozó projekt kútba esett. A szovjetek az eredeti megállapodást felrúgva megváltoztatták a rubel/dollár elszámolási árfolyamot. Ennek ellenére elmondhatom, hogy nagyszerű szovjetunióbeli, nyugat-európai és indiai utazás során tettem szert jelentős tapasztalatokra.

Sz: Emlékeink szerint hirtelen volt a házon belüli váltásod. 1982-ben átmentél az ALUKER-hez.

HW: A tröszt kereskedőcégénél a timföldipari termékek osztályát vezettem. Munkámat két dolog nehezítette. Az alukeres kollégák egy része az évek során már felvette a magyar gazdasági életben a külkereskedők felsőbbrendűségéről kialakult téves nézetet, az ipar pedig megtartotta a külkereskedőkhöz fűződő sokszor indokolatlan bizalmatlanságát. Szak-

mai munkám mellett ezt a feszültséget próbáltam feloldani. Érdekes módon a MOTIM-mal voltam nehéz helyzetben, mert az ottani vezetőség már megkezdte a külkereskedelmi önállósodását. Itteni legnagyobb munkám a LONZA által kezdeményezett dömpingeljárás kivédése volt.

Sz: Aztán elég gyorsan emeletet váltottál, és a Magyar Alumíniumipari Tröszt iparpolitikai osztályát vezetted 1984-től...

HW: Tisztviselővé váltam.

Sz: Aki ismer, az tudja, hogy nálad a nyugdíj nem a pihenést, hanem a további lehetőségek sorának kiaknázását jelenti. Inkább mintha új lendületet kaptál volna?

HW: Van benne igazság. Az aktív munka mellett is sokat tolmácsoltam, lapot szerkesztettem, írtam, sőt még sportoltam is. Már kezdő mérnökként turistaszakosztályt alapítottam. Tájfutó is voltam, versenybíró is. Szakmai munkám során lettem tagja a Magyar Kémikusok Egyesületének, majd a Szilikátipari Tudományos Egyesületnek, végül jött az OMBKE. 1949 óta vagyok tag, és Sigmond Györggyel 1951-ben alapítottuk meg a mosonmagyaróvári helyi szervezetet, melynek 22 éven át a titkára voltam. Ez egy inkubátorral ért fel az akkori politika ellenében. A fővárosba érkezve a timföld szakcsoport titkára lettem, és attól kezdve végig a Fémkohászati Szakosztály vezetőségének is tagja voltam. A BKL Kohászatnak 1973-tól szerkesztőbizottsági tagja, majd a nyolcvanas évek elejétől a Fémkohászat rovat vezetője voltam, egészen 2008-ig.

Sz: Kissé előre szaladtunk, mert úgy tudom más szervezetek munkáját – életét is segítetted...

HW: Dolgoztam a Magyar Szabványügyi Hivatalnak, természetesen korund témában. Itt hasznos, nagy csaták folytak a KGST egyeztetések során. Szakértőként foglalkoztatott a Nehézipari Minisztérium és az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság is.

Sz: Szakirodalmi tevékenységéről még nem is szóltál...

HW: Ez a sok aktív egyesületi lét és tevékenység óhatatlanul is írásra készítette az embert. No meg a szakértői munkák is ezt indukálták. Elmondhatom, hogy nyugdíjas éveimben valóban a szakírás hozott számomra sok örömet. Bár ez rosszul indult: első cikkemet Korach Mór professzor kapta meg bírálatra. Megállapításai most, öreg fővel nézve sem voltak tárgyilagosak, a segítőkészség pedig végképp hiányzott a bírálatából. Talán ezért is hozta úgy a sors, hogy erre emlékezve mindig igyekeztem segíteni a fiatalok szárnybontogatásait.

Sz: Ez valóban így volt. Az ALUTERV-ben és az OMBKE-ben is mindig számíthattunk a segítőkészségedre, véleményedre.

HW: Szerettem a fiatalokkal együtt dolgozni, talán mert nagy tisztelője voltam a nagy öregeknek, akiktől én is sokat tanulhattam. Visszatérve a cikkíráshoz, első írásom a BKL-ban látott napvilágot 1951-ben. Ezt szá-

mos hazai és külföldi szaklapban való megjelenés követte. Kedves emlék a Magyar Alumíniumipari Múzeum Baráti körének a „Mi Múzeumunk” c. lapja. Szoros együttműködésünk következménye volt, hogy 2000-ben az ő kiadásukban jelenhetett meg az „Alumíniumipari rajzolatok” c. kis kötetem. Összegezve, a szakújságírás és a lapszerkesztés, a korundgyártás terén végzett munkám mellett életem meghatározó része volt.

Sz: E gazdag szakírói tevékenység óhatatlanul előadói tevékenységgel is párosult...

HW: Az induló hazai korund gyártás eleve lehetőséget adott erre. A Mineralimpex lehetővé tette több európai országban rendezett Gazdasági Napokon való részvételemet. Hosszú a lista kelettől nyugatig, ahol előadhattam. Persze ezt segítette, hogy három idegen nyelven beszéltem, fordítottam, németből tolmácsvizsgám is van.

Sz: Köztudottan szerény embernek ismernek. Kérlek, dicsekedj kicsit az elismeréseiddel!

HW: Szakmai munkám elismeréseként több hazai feltalálói díj koronája a Bécsben kapott feltalálói aranyérem. Az OMBKE felterjesztésére a „Szent Borbála” ipari miniszteri kitüntetést is megkaptam. Több OMBKE-émlékérmert követően közel húsz éve az egyesület tiszteleti tagja vagyok.

Sz: Végül hogy foglalnád össze ezt az igen gazdag és sikeres pályafutást?

HW: Népi bölcsesség, hogy nem mindig az arat, aki vetett. No de ez nem az elégedetlenség hangja. Kevés embernek adatik meg, hogy munkája eredményét megérje. Nekem, a magyar műkorundgyártás megvalósítójának megadatott ez az öröm, de fénykorát már nem érhettem meg Mosonmagyaróváron.

Sz: Köszönjük a beszélgetést! Befejezésül csupán azt kívánjuk, még sok éven át maradj köztünk, mint a korundgyártás egykori meghatározó egyénisége, jó erőben, egészségben, és mindehhez Jó szerencsét kívánunk!

Látogatás a SICTA Kft.-nél

Egyesületünk Diósgyőri Kohász Helyi Szervezete és az Egyetemi Osztály kohász tagsága *dr. Nyitrai Dániel* elnök szervezésében 2016. július 11-én látogatást tett a világ egyik vezető autóiipari beszállító cégének magyarországi leányvállalatánál, a francia tulajdonú SICTA Kft.-nél.

A népes csoportot *dr. Szekeres Áron* HR vezető, *Nyári Ferenc* öntödei termelési és fejlesztési vezető, illetve *Szalay Gyula* öntödei üzletágvezető fogadta. Az irodaház tanácstermében a kölcsönös bemutatkozást követően *dr. Szekeres Áron* adott tájékoztatást a gyár felsőzsolcai telepítésének történetéről. A cégcsoport legnagyobb autóiipari gyára a SICTA Kft. 2007-ben létesült a Felsőzsolcai Ipari Parkban zöldmezős beruhásként. A létesítmény jelenleg három hektáron terül el, amelyből a gyártóterület 12 ezer négyzetméter. A SICTA

csoport összesen 30 millió eurót (7,5 milliárd Ft-ot) fektetett be eddig a felsőzsolcai üzembe, ahol mintegy 350 dolgozót alkalmaznak (ebből 60 diplomás).

A felsőzsolcai telepítésnél nagy szerepet játszott a befektetésbarát környezet, a jól képzett munkaerő és a Miskolci Egyetem közelsége.

A cég történetét és a felsőzsolcai SICTA Kft. gyártástechnológiai folyamatát Nyári Ferenc mutatta be.

Hallgatva a cég múltját egy sikertörténet tárult elénk, melynek kezdete 1969-re vezethető vissza, ugyanis *Pierre d'Alés* ekkor alapította a CITELE céget. Induláskor a forgácsolás és az öntészet volt a fő szakterületük. A 80-as években a CITELE cégen belül létrejött a SICTA csoport, amely a világ egyik vezető autóiipari beszállítójává vált. Partnerei között található többek között a BMW,

Porsche, Peugeot, Audi, Mercedes márka. Üzemei Franciaországban, Bulgáriában, Kínában, és Magyarországon működnek. Összességében több mint 1300 embernek adnak munkát.

Napjainkban tevékenységüket az ipari, energetikai, autóiipari szektorokban öntészeti tömeggyártásban, gépészeti és általános mérnöki területeken fejtik ki.

Ezután részletes tájékoztatást kaptunk a felsőzsolcai SICTA Kft. technológiai folyamatáról, amit gyárlátogatás keretében tanulmányozhattunk. Jó érzés volt találkozni az üzemben egykori diósgyőri kohász kollégákkal, akik szeretettel beszéltek feladatukról és készséggel segítségünkre voltak szakmai kíváncsiságunk kielégítésében.

A gyár fő profilja az alumíniumból készült turbófeltöltő kompresszorhá-